

Renata Samotyj

Rola naukowców Politechniki Lwowskiej w rozwoju czasopiśmiennictwa technicznego drugiej połowy XIX – początków XX wieku

Z rozwojem przemysłu w drugiej połowie XIX w. pojawiła się potrzeba doskonalenia wykształcenia technicznego. W 1844 r. we Lwowie została założona Akademia Techniczna, która wyróżniała się wysokim poziomem naukowym wśród wielu politechnik europejskich tego czasu (później zmieniono jej nazwę na Szkołę Politechniczną, a w 1921 r. na Politechnikę Lwowską). Funkcjonowanie tej uczelni w Europie Wschodniej stało się istotnym osiągnięciem grona znanych uczonych w dziedzinie nauk technicznych. Politechnika Lwowska była najstarszą wyższą uczelnią w Polsce, wychowującą kadry naukowo-techniczne, głównie Polaków i Ukraińców. Polska szczyliła się słynnymi naukowcami, pracownikami Politechniki Lwowskiej. Byli wśród nich wybitni działacze państwowi: prezydent kraju – prof. Ignacy Mościcki, premier – prof. Kazimierz Bartel i wielu innych. Historię oświaty i nauki ukraińskiej reprezentowali uczeni Politechniki: J. Wołoszczak, Bogdan Maryniak, Julian Niedźwiedzki, Roman Załoziecki, Iwan Lewiński i inni. Wybitną postacią był założyciel lwowskiej szkoły architektonicznej, słynny budowniczy, rektor Szkoły Politechnicznej – Julian Zachariewicz, który dbał o rozwój kultury i nauki narodu ukraińskiego i polskiego.

Wyniki pracy wielu uczonych w zakresie badań przyrodniczych i krajoznawczych oraz opisu, zachowania i restauracji historyczno-architektonicznej spuścizny Ukrainy zostały przedstawione w licznych publikacjach. Szybki rozwój myśli naukowo-technicznej oraz przemysłu w drugiej połowie XIX w. zmuszał uczonych do wymiany naukowych doświadczeń.

W szeroko zakrojonych badaniach czasopiśmiennictwa XIX i XX w. praktycznie poza obszarem zainteresowania pozostają fachowe periodyki przyrodniczo-techniczne, które wychodziły w Galicji. Celowe staje się uzupełnienie tej luki w historii prasy Ukrainy i Polski, odnoszącej się do zagadnień naukowo-technicznych, szczególnie tych związanych z działalnością wydawniczą Politechniki Lwowskiej. Przedmiotem niniejszego artykułu jest ukazanie wkładu pracowników tej lwowskiej uczelni w roz-

wój dziennikarstwa technicznego na przykładzie wybranych, najważniejszych tytułów, z którymi współpracowali wykładowcy Politechniki.

Lwów końca XIX w. i początków XX w. był jednym z najważniejszych centrów wydawniczych Galicji, a w latach II Rzeczypospolitej w ośrodku tym drukowano ponad 900 tytułów periodycznych, wśród których 20% stanowiła prasa fachowa. Jej łamy dobrze służyły wymianie myśli naukowej uczonych różnych ośrodków, organizacji, towarzystw naukowych. Zamieszczane w nich publikacje cechowała uniwersalność tematyki oraz popularny charakter wykładu. Ważnym dopełnieniem były dołączane przeglądy informacji oraz przybliżanie publikacji zagranicznych. Czasopisma te podejmowały głównie problemy przyrodznawstwa i częściowo techniki.

Inicjatorami powstania nowych czasopism, często o wąskim tematycznie ukierunkowaniu, byli uczeni Politechniki Lwowskiej. Jednym z bardziej znaczących tytułów był „Kosmos”, organ Polskiego Towarzystwa Naukowego Przyrodników im. M. Kopernika, którego redaktorem był Bronisław Radziszewski. Od pierwszego numeru miesięcznika, od 1876 r., autorami tekstów byli wykładowcy uczelni. W dziale „Przeglądy naukowe” publikowali Bruno Abakanowicz, Julian Niedźwiedzki, Dominik Zbrożek¹. Teksty przywołanych autorów spotykamy też w dziale „Kronika naukowa”, w którym ogłaszali swe prace także inni profesorowie Akademii Technicznej (tak nazywała się wówczas uczelnia): Oskar Fabian, Emil Godlewski, Lawrencjusz Żmurka, Władysław Zajączkowski. Na podkreślenie zasługuje duża aktywność B. Abakanowicza, opracowującego w piśmie „Kronikę towarzystw naukowych”, „Kronikę przemysłową”, „Wiadomości bieżące”, oraz J. Niedźwiedzkiego prowadzącego rubryki: „Notatki naukowe”, „Recenzje” i „Kronika naukowa”.

W następnych latach do współpracy dołączyli uczeni o szerokich zainteresowaniach naukowych – profesorowie Jan Nepomucen Franke i Roman Gostkowski. Swoimi publikacjami znacznie rozszerzyli podejmowaną na łamach pisma problematykę². Współpracujący z czasopismem Izidor Szaraniewicz, w przyszłości docent Akademii Technicznej, pisał recenzje ogłaszane w dziale „Piśmiennictwo”³.

Na łamach „Kosmosu” przez kolejne dziesięciolecia publikowali swe prace wykładowcy Politechniki: Waław Laski, Eugeniusz Romer, Julian Tokarski, Edward Suchardy, Maksymilian Matakiewicz. W dziale „Artykuły i wywiady naukowe” zamieszczano sprawozdania naukowe z Katedry Zoologii, które przygotowywał profesor Benedykt Fuliński⁴. Bieżące osiągnięcia Katedry Mineralogii i Petrolografii opracowała Maria Hamerska⁵.

Z inicjatywy Towarzystwa Przyrodników im. M. Kopernika oraz redakcji „Kosmosu” założono w 1922 r. popularnonaukowe czasopismo „Przyroda i Technika”,

¹ „Kosmos” 1876, R.1.

² R. Gostkowski, *O mylnym tłumaczeniu zjawiska przepływu i odpływu wód Oceanu*, „Kosmos” 1879, R. 4, s. 388.

³ I. Szaraniewicz, Rec. książki: F. Czerny, *Zarys rozwoju nauki o ziemi na tle historii odkryć geograficznych*, „Kosmos” 1881, R. 4, s. 243.

⁴ B. Fuliński, *O wplawkach krynicznych w okolicy Lwowa*, „Kosmos” 1921, R. 46, s. 75–97.

⁵ M. Hamerska, *Old-red podolski. Szkic petrograficzny*, „Kosmos” 1923, R. 48, s. 59–83.

początkowo wydawane jako miesięcznik (oprócz lipca i sierpnia) o objętości 3–4 stron. Redaktorem pisma został profesor Politechniki B. Fuliński. Doświadczenia w pracy redakcyjnej zdobyte w czasopiśmie „Kosmos”, a także w organie Polskiego Towarzystwa Zoologicznego (był jego współzałożycielem i redaktorem) – „Zoologia Poloniae”, okazały się pomocne w realizacji podjętego zadania popularyzacji nauki. Czasopismo, wzorowane na warszawskim „Wszechświecie”, zapoznawało ogół czytelników w sposób popularny z nowymi odkryciami w zakresie nauk przyrodniczych i techniki współczesnej.

Obok artykułów naukowych profesorów Zygmunta Fuchsa⁶, Tadeusza Malarskiego⁷, na szpaltach czasopisma pojawiły się publikacje z fizjografii ziem galicyjskich, krajoznawstwa, ochrony przyrody. Systematycznie informowano o działalności towarzystw technicznych, nowościach z dziedziny nauki i techniki, a w dziale „Przegląd czasopism” zamieszczano omówienia ciekawych publikacji ogłoszonych w „Rolniku”, „Sylwaniu”, „Czasopiśmie Technicznym”, „Ziemi”, „Przeglądzie Elektrotechnicznym”, „Przemysle Chemicznym”.

Przybliżaniu czytelnikom nowości wydawniczych z zakresu techniki służył dział „Przegląd książek”. Przynosił on recenzje nowo wydanych prac wykładowców uczelni. Zrecenzowania doczekały się m.in.: książka profesora Katedry Astronomii i Geodezji Marcina Ernsta pt. *Energia słońca* (1922), broszura profesora Maksymiliana Matakiewicza *Światowe drogi wodne a regulacja Wisły* (1921).

Stały kontakt między czytelnikami a redakcją pisma umożliwiła „Skrzynia redaktora”, a w dziale biograficznym drukowano jubileuszowe artykuły lub nekrologi. Taka struktura czasopisma świadczy o wysokim poziomie redagowania, który był zasługą B. Fulińskiego.

W 1862 r., dzięki inicjatywie profesorów Akademii Technicznej – Jana Nepomucena Frankego, Wilhelma Kühnego, Karola Maszkowskiego, Aleksandra Reisingera, Feliksa Strzeleckiego zostało założone Towarzystwo Politechniczne. Do komisji organizacyjnej powołanej do stworzenia organu prasowego Towarzystwa weszli profesorowie Politechniki: Józef Jögermann (Jaegermann) i T. Niedzielski. Czasopismem Towarzystwa stała się „Dźwignia”, która ukazywała się w latach 1877–1883. W skład komitetu redakcyjnego weszli znani politechnicy: Julian Zachariewicz, Władysław Zajączkowski, Józef Jögermann. Ostatni, oprócz pracy redaktorskiej, był autorem wielu artykułów i notatek z dziedziny gospodarstwa wodnego i budownictwa. Pierwszy rocznik „Dźwigni” liczył tylko pięć numerów, ale tytuł odegrał ważną rolę, ponieważ „aby zyskać uznanie w społeczeństwie, konieczne było władać nie tylko cyrklem, lecz także piórem. Technicy uczyli się pisać, a potem i dyskutować”⁸.

W 1879 r. Krakowskie Towarzystwo Techniczne nadesłało propozycję współpracy, która w 1883 r. doprowadziła do stworzenia nowego tytułu – „Czasopisma Technicznego”, wydawanego wspólnie przez krakowskie i lwowskie towarzystwa. Po

⁶ Z. Fuchs, *Budowa materii w świetle badań nowoczesnych*, „Przyroda i Technika” 1922, z. 1, s. 12–23.

⁷ T. Malarski, *Rys rozwoju radiotelegraficznego*, „Przyroda i Technika” 1922, z. 1, s. 27–45.

⁸ T. Fiedler, *Czasopisma. Towarzystwo Politechniczne we Lwowie 1879–1902*, Lwów 1902, s. 54.

kilku latach współpracy, od 1890 r., czasopismo wydawano jako organ Towarzystwa Politechnicznego. Redaktorami odpowiedzialnymi lwowskiego tytułu byli profesorowie Politechniki: Placyd Dziwiński, Karol Skibiński, Maksymilian Thullie, od 1895 r. Bronisław Pawlewski, od 1899 r. Stanisław Świerzyński, a następnie (od 1907 r.) Wiktor Sypniewski, później (od 1912 r.) Stanisław Anczyc. Z piśmem współpracowali Adolf Kühne, Tytus Laskiewicz, Maksymilian Matakiewicz, Włodzimierz Roniewicz, Kasper Weigel.

Początkowo „Czasopismo Techniczne” ukazywało się jako miesięcznik, a od 1888 r. jako dwutygodnik. Głównym zadaniem organu była popularyzacja wiedzy inżynieryjno-technicznej w środowisku naukowców, inżynierów oraz przemysłowców. Zakres tematyczny pisma był szeroki i obejmował: nauki stosowane – nauki techniczne (inżynieria, budowa maszyn), prace teoretyczne z nauk ścisłych (teoria prężności). Zamieszczano też artykuły ogólnoedukacyjne – z fizyki, chemii, nauk przyrodniczych (geologia, petrografia), opisy podróży. Publikowano również teksty podejmujące zagadnienia ekonomiczne, czy gospodarcze, związane z przemysłem, które mogły zainteresować techników (budownictwo kolei, instytucje publiczne, gospodarka komunalna). Ogłaszano konkursy, m.in. na projekt budynku Towarzystwa, godła organizacji. Na łamach pisma przybliżano czytelnikom działalność Politechniki – wprowadzane zmiany organizacyjne uczelni, informowano o prowadzonych badaniach, nowych wynalazkach wykładowców Akademii, o naukowych konferencjach, kongresach, delegacjach, wycieczkach. Ważnym dopełnieniem treści były ogłaszane recenzje nowości wydawniczych, materiały bibliograficzne.

Różnorodności tematycznej odpowiadało bogactwo form wypowiedzi – obok artykułów naukowych znajdujemy komunikaty, notatki, korespondencje, reportaże, recenzje, wreszcie spisy bibliograficzne, ale czołowe miejsce zajmowały teksty problemowe oraz dyskusje naukowe.

„Czasopismo Techniczne” cechowała bogata szata typograficzna. W kompozycji okładki zastosowano ozdobne pismo. Artykuły techniczne wzbogacały ilustracje: schematy, rysunki, mapy, wykresy, natomiast korespondencje i reportaże bywały zaopatrywane w stosowne ilustracje.

Obydwa przywołane czasopisma łączyła podejmowana tematyka dotycząca techniki i przyrody. Artykuły naukowe czy popularnonaukowe dopełniały w nich przeglądy informacji, w tym przybliżające publikacje zagraniczne.

Technika końca XIX w. była częścią kultury materialnej społeczeństwa i odegrała ważną rolę w powstaniu nauk. Potrzeba udostępniania wiedzy szerokiemu gronu czytelników sprawiła, że na rynku prasowym pojawił się nowy tytuł uwzględniający w swym programie informowanie o nowościach technicznych – „Tydzień Literacki, Artystyczny, Naukowy i Społeczny”, z którym od samego początku współpracowali młodzi publicyści, m.in. dwaj przyjaciele przyrodznawcy-pozytywiści – Bruno Abakanowicz, docent Politechniki, i Julian Ochorowicz, docent Uniwersytetu Lwowskiego. Czasopismo literacko-naukowe ukazywało się nakładem Księgarni Polskiej (jego właścicielem był początkowo Franciszek Henryk Richter, następnie od 1877 r. Adam Dominik Bartoszewicz, a od lipca 1879 r. Mikołaj Biernacki). Tygodnik liczył 16 stron dużego formatu i ukazywał się w nakładzie 800 egzemplarzy.

Założenia programowe wydawców przewidywały, obok treści literacko-historycznych, również publikacje recenzji prac naukowych autorów z całego świata. Pismo zapoznawało czytelników z przeglądami nowości wydawniczych, literackich i naukowych, zestawiając je w dziale „Bibliografia polska”. Informacje literacko-naukowe uzupełniały liczne korespondencje. Dużą uwagę zwracano na problemy oświaty i szkolnictwa, elementarnego i średniego, podejmując te tematy w artykułach redakcyjnych, m.in. autorstwa B. Abakanowicza, J. Ochorowicza. Poruszano również kwestie wykształcenia technicznego, np. w artykułach *Reforma szkoły technicznej*⁹, *Szkoła Politechniczna we Lwowie*¹⁰. W dziale „Poglądy filozoficzne, literackie i społeczne” znajdujemy publikację J. Zachariewicza *Odczyt o architekturze*. Dział „Przeгляд nauk przyrodniczych” prowadził w piśmie B. Abakanowicz, w którym przybliżał czytelnikom najnowsze wyniki badań z zakresu nauk przyrodniczych oraz wynalazki techniczne. Znaleźć tu można krótkie informacje o trzęsieniach ziemi, zmianach na Księżycu, a z informacji o współczesnych wynalazkach – o telefonie, mikrofonie i innych.

Popularyzator nauki B. Abakanowicz współpracował też z redakcją pisma młodzieżowego – „Towarzysz Pilnych Dzieci”. Periodyk ukazywał się we Lwowie od 1876 r. raz na dziesięć dni, o objętości 8 stron. Oprócz tekstów literackich pismo przynosiło popularne artykuły z historii i nauk przyrodniczych¹¹.

Popularny charakter miał inny tytuł, „Przemysłowiec”, jak głosił podtytuł, tygodnik popularny dla spraw techniki i przemysłu, redagowany przez Edmunda Libańskiego (w przyszłości asystenta Katedry Budownictwa Mostów). Pierwszy numer pisma ukazał się w 1903 r. i było ono wydawane nieprzerwanie do 1913 r., zmieniając częstotliwość w 1909 r. z tygodnika na dwutygodnik¹².

Tematyka techniczna była też obecna w okazjonalnym wydawnictwie periodycznym Państwowej Wystawy Rolniczo-Przemysłowej działającej we Lwowie od 1 IX do 8 XI 1877 r. Z inicjatywy organizatorów Wystawy Krajowej, podczas trwania ekspozycji, prawie codziennie wydawano bezpłatny dodatek do „Tygodnia” pod tytułem „Wystawa Krajowa Rolnicza i Przemysłowa” o objętości od 4 do 8 stron. Redaktorem dodatku był B. Abakanowicz, a w skład kolegium redakcyjnego wchodził czołowi uczeni wyższych uczelni. Politechnikę reprezentowali m.in. Jan Nepomucen Franke, Julian Niedźwiedzki, Julian Zachariewicz.

Głównym zadaniem redakcji było przybliżenie czytelnikom wszystkich ekspozycji. W tym celu zamieszczano przeglądy z poszczególnych pawilonów wystawowych, grupując je według gałęzi przemysłu bądź gałęzi rolnictwa. Dodatkowo redakcja starała się dostarczyć przybyłym na Wystawę gościom praktyczne informacje pomocne

⁹ „Tydzień Literacki, Artystyczny, Naukowy i Społeczny” 1877/78, T. 6, nr 24, s. 389.

¹⁰ Ibidem, nr 14, s. 209.

¹¹ M. Konopka, *Adam Dominik Bartoszewicz. Redaktor, księgarz i wydawca lwowski*, Kraków 1995, s. 50–52.

¹² *Katalog czasopism, wydawnictw ciągłych i zbiorowych Biblioteki Politechniki Lwowskiej*, Lwów 1931, s. 83; J. Jarowiecki, *Prasa lwowska w latach 1864–1918. Bibliografia*, Kraków 2002, s. 333.

w zwiedzaniu miasta, stąd drukowano programy imprez kulturalnych, rozkład jazdy pociągów oraz różne ogłoszenia, reklamy towarów, instytucji i organizacji.

Rozwój prasy naukowej i popularnonaukowej, nawiązanie kontaktów między Politechniką Lwowską a innymi ośrodkami naukowymi sprzyjało rozwojowi nauki i poszerzaniu wiedzy technicznej i przyrodniczej z różnych dziedzin. Przywołane tytuły periodyków ogólnonaukowych i popularnych, w których aktywnie dziennikarstwem naukowo-technicznym zajmowali się uczeni Politechniki, były załączkiem powstania naukowych czasopism dotyczących szczegółowych dziedzin wiedzy.

Przedstawiciele szkoły matematycznej Politechniki Lwowskiej, ze słynnym uczonym Stefanem Banachem, powołali do życia „Studia Mathematica”, a Kazimierz Kuratowski w 1930 r. założył czasopismo „Monografie Matematyczne”. Największą grupę periodyków, w redagowaniu których uczestniczyli naukowcy, stanowiły pisma naukowo-techniczne.

Odpowiednio do tempa rozwoju naukowo-technicznego i poszczególnych dziedzin produkcji przemysłowej oraz warunków historyczno-społecznych rozwijało się czasopiśmiennictwo fachowe. Nie wszystkie tytuły wyróżniały się długotrwałością, co w dużej mierze zależało od źródeł finansowania. Najczęściej inicjatorami i wydawcami były towarzystwa lub spółki inżynierów, rzadziej spółki przemysłowe czy wydawcy prywatni. Cechą charakterystyczną tych wydań było adresowanie pisma do szerokiego ogółu czytelników i praktyków – inżynierów, techników, przedsiębiorców. Warto odnotować, że wielu pracowników naukowych Politechniki aktywnie działało bezpośrednio w przedsiębiorstwach przemysłowych.

Nową dziedziną przemysłu przełomu XIX i XX w. stała się technologia chemiczna. Działające we Lwowie Towarzystwo Techników-Nafciarzy zainicjowało w 1893 r. wydawanie czasopism „Nafta”, z pierwotnym podtytułem: Czasopismo poświęcone interesom górnictwa i przemysłu naftowego i wosku ziemnego. Redaktorami pisma zostali Roman Załoziecki i Stefan Bartoszewicz. Autorzy w swych publikacjach podejmowali kwestie związane z obroną interesów górnictwa, przemysłu naftowego, wydobycia wosku ziemnego. Tytuł ukazywał się do 1912 r. W latach 1900–1902 tytuł miał również mutację w języku niemieckim, a w latach 1907–1908 R. Załoziecki wydawał dodatek do czasopisma „Nafta” zatytułowany „Przegląd Techniczny Naftowy” jako organ Zjednoczenia Techników Wiertnictwa w Borysławiu (w ciągu dwu lat wyszło 14 numerów).

Rozwój technologii przetwarzania produkcji rolniczej i powstanie przemysłu przetwórczego oraz piśmiennictwa naukowego w dziedzinie chemii węglowodanów przyczyniły się do założenia Towarzystwa Technologów Produkcji Spirytusowej. W latach 1887–1910 Towarzystwo wydawało czasopismo „Gorzelnik”, redagowane przez prof. Wiktora Sypniewskiego, specjalistę technologii chemicznej. Równocześnie założono drugi miesięcznik „Gorzelnictwo”, które wydawano na przemian z „Gorzelnikiem” w latach 1901 i 1902. W 1910 r. pisma te połączyły się i przestały się ukazywać. Tematyka publikacji dotyczyła dziedzin związanych z produkcją spirytusu.

Rozwój myśli naukowej i akumulacja wiedzy spowodowały powstanie nowych kierunków działalności inżynierskiej. Profesor Tadeusz Kuczyński, twórca inżynierii chemicznej, był także współzałożycielem Zjednoczenia Inżynierów Chemików RP.

Organem tego Zjednoczenia było czasopismo „Przegląd Chemiczny”, wydawane we Lwowie w latach 1936–1939, pod redakcją Tadeusza Kuczyńskiego.

W 1916 r. utworzono spółkę gazowo-naftową „Metan”, której współzałożycielami i kierownikami byli prof. Ignacy Mościcki i prywatny docent Kazimierz Kling. W 1917 r., z inicjatywy I. Mościckiego, zdecydowano się wydawać organ spółki – czasopismo „Metan” pod redakcją K. Klinga. Po trzech latach zmieniono tytuł na „Przemysł Chemiczny”, który wydawano we Lwowie do 1922 r., następnie redakcję przeniesiono do Warszawy¹³.

Osiągnięcia w dziedzinie architektury i budownictwa wymagały stworzenia specjalnego czasopisma. W 1924 r. profesor Witold Minkiewicz zainicjował wydawanie czasopisma „Architektura i Budownictwo”. Dwaj wykładowcy Politechniki – Jan Zubrzycki i Adolf Szyszko-Bohusz redagowali miesięcznik poświęcony architekturze, budownictwu i sztuce dekoracyjno-użytkowej zatytułowany „Architekt”. Pismo ukazywało się w latach 1900–1905 nakładem Towarzystwa Technicznego w Krakowie.

Udział w tworzeniu czasopism fachowych miała grupa uczonych Wydziału Rolniczo-Leśnego, przyłączonego w 1919 r. do Politechniki Lwowskiej. Z tego kręgu wyszła inicjatywa wydawania pisma pt. „Sylwan”. Początkowo redakcją kierował Aleksander Nowicki (1918–1920), a następnie Szymon Wierdak, profesor Katedry Botaniki Leśnej, autor 50 prac dendrologicznych. Pismo odznaczało się profesjonalizmem i wysokim poziomem. Miesięcznik, będący w latach 1918–1939 organem Galicyjskiego Towarzystwa Leśnego, wychodził do wybuchu II wojny światowej. Tytuł ten, będący pismem z zakresu leśnictwa i przemysłu drzewnego, zaczął wychodzić w Warszawie jeszcze w latach 1820–1858, a po 25 latach wznowiono jego edycję we Lwowie. Charakterystyczny tytuł czasopisma nawiązywał do łacińskiego „Silvanus”, mitologicznego imienia rzymskiego boga – opiekuna lasu.

Profesor S. Wierdak był także współzałożycielem i członkiem kolegium redakcyjnego „Roczników Polskiego Towarzystwa Dendrologicznego”, które wychodziło od 1926 do 1948 roku¹⁴. Wykładowca Wydziału Rolniczo-Leśnego, Władysław Płoński redagował w latach 1938–1939 czasopismo zatytułowane „Las Polski”.

Od połowy XIX w., wraz ze wzrostem produkcji przemysłowej następowały zmiany w dziedzinie rolnictwa i hodowli bydła. Prace z zakresu nauk rolniczych wymagały stworzenia odpowiedniego pisma. W 1928 r. młody wykładowca, po habilitacji w Politechnice Lwowskiej, Adam Rose założył i redagował miesięcznik „Rolnictwo”, będący organem Ministerstwa Rolnictwa. Inny przedstawiciel tego środowiska, docent Bronisław Janowski stał na czele redakcji czasopisma „Rolnik”. Członek Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego (PTZ), wykładowca Politechniki Lwowskiej Karol Różycki był redaktorem „Sprawozdań Komisji Doświadczalnictwa” oraz współzałożycielem organu PTZ „Przegląd Hodowlany”.

Charakterystyczną cechą przywołanych czasopism był ich ścisły związek ze środowiskiem uczonych Politechniki Lwowskiej, którzy inicjowali ich powstanie, re-

¹³ *Politechnika Lwowska 1844–1945*, Wrocław 1993, s. 260.

¹⁴ *Ibidem*, s. 483.

dagowali i publikowali na ich łamach artykuły. Wysoki profesjonalizm czasopism świadczy o osiągnięciach uczonych tej uczelni w dziedzinie dziennikarstwa naukowo-technicznego. Na podkreślenie zasługuje wydawnicza i redaktorska działalność uczonych Politechniki Lwowskiej w upowszechnianiu piśmiennictwa naukowego oraz popularyzacji nauki i techniki. Dokonana charakterystyka niektórych periodyków, ich programów, wskazanie wydawców, redaktorów i autorów potwierdza udział przedstawicieli tego środowiska w upowszechnianiu nowych osiągnięć myśli technicznej i przyrodniczej. Wzrost liczby periodyków naukowych i popularnonaukowych przyczyniał się do nawiązywania przez Politechnikę Lwowską nowych kontaktów z innymi ośrodkami naukowymi, co sprzyjało rozwojowi nauki i rozpowszechnianiu wiedzy technicznej i przyrodniczej.

The role of scientists of the Lvov Polytechnic in the development of technological press in the second half of the 19th and the beginning of the 20th century

Abstract

The article presents the organizational, editorial and publishing activity of the scientists of the Lvov Polytechnic in the area of scientific research and popularization of science and technology. The paper characterizes some of the periodicals, specifies their goals, programmes, and structure; it also presents the publishers, editors and authors, and discusses the main themes of their publications. The increase in the number of scientific and popular press publications, and making new contacts between the Lvov Polytechnic and other scientific centres contributed to the development of science and to the popularization of knowledge of technology and natural sciences. The paper draws attention to the most characteristic feature of the publications, i.e. the fact that their creation, editing and printing were directly connected with the activity of the Lvov Polytechnic. High professional standards of the periodicals are evidence of the achievements of the polytechnic scientists in the field of scientific-technological journalism.